

Más huszadik századi írók is gyakran éltek a karcolat rövidre záró lehetőségeivel. Ady majdnem az egész elbeszélői életművét tárcanovellákból írta össze, és Krúdy kisprózai munkásságának jelentős hányada is karcolat léptékű, ha a hagyományos építkezést fölforgatta – miként Kosztolányi – ő is: motívumok már-már zenei módon fölbukkanó, eltűnő, majd visszatérő szerkezeti játékkal teremtve különös lírai-ironikus ötvözetet.

Minden hierarchia megmerevíti a dolgok reális értékét és viszonyait. Így van ez az irodalomban is. A kisregény nem rangosabb, mint a karcolat: mindegyik jó és rangos, ha művészileg jó és erős. Válogatásunkba azért emeltünk be három kisregényt is, mert valami nagyon lényegeset mondanak el a korról. Krúdy ikerelbeszélései – az *Utolsó szivar az Arabs Szürkénél* és *A hírlapíró és a halál* – egybekapcsolódó párhuzamosságuk révén kerekednek képletes és valóságos értelemben kisregénnyé. A közelgő párbaj előérzetében a két félben, a Kaszinó megbízásából cselekvő P. E. G. ezredesben és Széplaki Titusz újságíróban sajátos személyiségcsere megy végbe. Az ezredes fokozatosan levetkőzi a „társadalmi úriember” ismérveit, a hírlapíró pedig „legalább egy napig” lépcsőzetesen megszerzi e tulajdonságok látszatát. Mert mintha minden önbizalomnak szerves része lenne az a társadalmi szerep és elvárás, amit az ember vállal, vagy amit az emberre rákényszerítenek.